

TANEČNÍ OBOR

ZÁKLADNÍ PŘEHLED PEDAGOGICKÝCH TÉMAT

(materiál určený zejména začínajícím učitelům základních uměleckých škol)

Autor: Věra Černohorská

Spolupráce: p. Švandová

Duben 2013

Předpoklady pro studium

V přijímacím řízení pedagog posoudí:

- fyzickou zralost dítěte – motorika pohybu přiměřená k věku dítěte + tělesné dispozice
- psychická zralost dítěte – přiměřená samostatnost, spolupráce s pedagogem i s kolektivem
- přirozená muzikálnost – důraz na přirozený cit pro rytmus

Pedagog musí být seznámen se zdravotním stavem dítěte.

Doporučení:

Osvědčilo se vytvoření formuláře, kde rodiče svým podpisem potvrdí zdravotní způsobilost

(stav) dítěte, případně upozorní na možné zdravotní problémy či omezení. Je vhodné tento formulář po rodičích vyžadovat po celou dobu studia, a to vždy na začátku školního roku.

Co je důležité na počátku výuky

Rodiče i děti by měli být seznámeni:

- se školním řádem školy i předpisy BOZP
- s učebními prostory včetně hygienického zázemí (šatna, WC)
- se zaběhnutým chodem oboru – rozvrh hodin, počet vyuč. hodin v ročnících, vyučované předměty, průběh hodiny, požadovaný oděv a obuv (vhodná a praktická úprava vlasů), veřejná vystoupení a jejich organizace

Základní metodické rozdělení výuky:

Přípravné studium

- seznámení s elementárními dovednostmi – poznání jednotlivých částí těla a jejich pohybových možností, důsledná práce na pochopení a dodržování správného držení těla v základních polohách v pohybu na místě i z místa, elementární orientace v hudební předloze, orientace v prostoru, spolupráce ve skupině, podporovat kladné vztahy mezi dětmi, návyk soustředěné práce a spolupráce s pedagogem

I. stupeň

výuka je zaměřena na získání základních dovedností v jednotlivých předmětech tzn.:

- rozvíjení elementárních znalostí ve zvolených technikách včetně práce s hudební předlohou (postupně ve všech jejích složkách)
- práce s prostorem v učebním sále i na jevišti
- hledání vlastního pohybového vyjádření s uplatněním základních tanečních principů tj. taneční dovednosti v souladu s pocitovým vyjádřením, pochopením hudební předlohy a využitím prostorového řešení

II. stupeň

- získané vědomosti a dovednosti jsou dále rozvíjeny k větší dokonalosti – náročnější taneční technika, která je samozřejmě v souladu s emociálním vyjádřením, vše nadále podporuje další rozvoj tanečníka
- spolupráce na vytváření choreografie
- orientace v hudebních i tanečních stylech, základní znalosti z historie i současnosti tanečního umění

Ve všech stupních je nezbytné teoretické objasňování zákonitostí pohybu, anatomie a používání odborné terminologie.

Jaké postupy lze využít při výuce – specifické techniky oboru

Pro děti ve věku 5 – 8 let je vhodné použít základní taneční průpravu, která využívá přirozený pohyb dítěte, kultivuje a rozvíjí pohyblivost, tvořivost a taneční citění dítěte. Ve výuce v dalších ročnících si pedagog musí vytyčit, kterým tanečním směrem se chce zabývat. Podle toho si pak zvolí taneční techniky - předměty, které se vzájemně podporují.

Např. pro techniku současného tance (např. Graham technika, Limón technika) je vhodné do tréninku zařadit základy klasického tance. Bude-li se pedagog věnovat lidovému tanci, který preferuje větší přirozenost - nevyžaduje vytočené pozice dolních končetin a pohybový rozsah, je vhodné rozvíjet základní taneční průpravu, která podporuje ovládání těla a zvyšuje jeho fyzickou kondici.

Ať si zvolíme jakýkoliv taneční směr, vždy má v taneční výchově nezastupitelné místo improvizace, která rozvíjí individuální taneční tvořivost a podporuje hledání vlastního pohybového i pocitového vyjádření. Improvizovat lze i bez hudby. Navození pocitů na dané téma můžeme realizovat i v tichu nebo na mluvené slovo nebo jen na rytmickou předlohu v různé dynamice a tempu. Nicméně improvizace na hudbu nám odhalí u každého žáka cit pro vnímání hudební předlohy ve všech složkách (reakci na změny rytmu, tempa a dynamiky, melodie a navozené nálady), projeví se také individualita dítěte – uzavřenost nebo naopak předvádění se, jeho kreativita apod.

Pro pedagogickou práci je vždy prvořadé hledat a vyžadovat v každé taneční technice kvalitu, přesnost, tanečnost a zároveň tvořivost. Žák musí porozumět základním principům spojení pohybů celého těla – hlava, trup, horní a dolní končetiny včetně jejich specifik v různých tanečních technikách. V každém případě dáváme přednost kvalitě výuky před kvantitou.

Specifikou tanečního oboru je jevištní praxe – scénografie. Je to soulad hudby, tanečního pohybu, tvarově i barevně zvolených kostýmů i jevištního osvětlení. Zahrnuje také schopnost interpretovat taneční choreografii, na které se mohou žáci podílet i vlastním přínosem. Mohou se stát spolutvůrci jak po stránce taneční, prostorové, kostýmové i při použití světelného parku. Při této činnosti se zároveň učí vnímat scénografii jako celek a současně nést odpovědnost za výsledek společné práce. Toto vše vede i ke kultivování výtvarného citění. Vystoupení v divadelních prostorách lze využít i k seznámení a osvojení společenského chování při veřejných akcích a vystoupení.

Jaké chyby nejčastěji děláme

Pedagog si musí uvědomit, že pracuje se skupinou, jejíž každý jedinec má různé fyzické i psychické schopnosti. Musíme nastavit takovou úroveň výuky, kterou zvládnou všechny děti. Je třeba „nebrzdit“ schopnější děti a zároveň nepěstovat pocit méněcennosti u dětí méně disponovaných. Příliš náročné prvky vedou k přetěžování a často vedou k přepětí, křečovitosti a nepřírozenosti. Málo náročná cvičení neumožní žákům růst a rozvoj.

V současné době již vešel v platnost Rámcově vzdělávací program, podle kterého si pedagogové vytvářeli svůj Školní vzdělávací program. Zde si zvolili předměty, které určí směr jejich výuky. Ať už se rozhodli pro jakýkoliv směr a techniku tanečního umění, je třeba velmi pečlivě vybírat a dodržovat

metodické postupy a přístupy pro různé věkové skupiny. Pro nižší věk je vhodná práce s motivací pohybu, využití tanečních her s motivací na roční období a dění v přírodě.

Výuka techniky pohybu má podporovat celkovou pohyblivost a koordinaci s ohledem na zdravý vývoj a rozvoj pohybového aparátu dítěte. Proto by pedagog neměl učit techniku, kterou nemá metodicky zvládnutou!

V improvizacích je vhodné využívat vlastní zkušenosti, pozorování a vnímání dětí.

Podporou všech těchto motivací a činností je hudební doprovod. Pro nejmladší děti je nezbytná spolupráce s korepitemorem. Vhodným výběrem hudebního materiálu kultivujeme nejen taneční citění, ale i hudební vkus (i přehled). Nepodléhejme líbivým hudebním předlohám, seznamujme děti také s hudebním dědictvím našich předků.

Jaké způsoby výuky můžeme zvolit

Tradiční i nové přístupy – používané metody a formy práce, jejich výhody i nevýhody

- taneční umění a taneční technika se neustále rozvíjí. Pedagog si může zvolit tradiční způsob výuky. Může žáka směřovat a vychovávat jako budoucího interpreta v daném tanečním směru a technice nebo výukou směřovat žáka k všestranné taneční dovednosti (včetně práce choreografické) a nechat jeho vlastní volbě, čemu se v budoucnosti bude věnovat. V každém případě bychom měli vychovávat nejen tanečníka, ale i budoucího diváka, který se orientuje v tanečních i hudebních stylech i směrech.
- nové (alternativní) přístupy v tanci se více orientují na motivaci žáků k jejich osobnímu prožívání tance. Výchozím bodem je vytváření – tvarování pohybu jako sdělení. Pohyb nese obsah a je jím svázán, vytváří se pokaždé znovu a jinak. Dítě – žák vnáší více osobního vkladu tím, jak pochopí a uchopí samotný pohyb a jakým způsobem pohyb interpretuje. To vyžaduje rozdílné přístupy zejména v oblasti taneční techniky a cíleného využívání tanečních her, improvizací a malých tanečních forem. Rozvíjí se tak větší kreativita. Vzrůst kreativity se projevuje v celkovém přístupu dítěte k životu. Nevýhodou je velká časová náročnost celého procesu, jak ze strany pedagoga tak i ze strany žáků.
- Nicméně tradiční i alternativní metoda práce vede k osvojení tanečně pohybových principů, k pohybové koordinaci a rozvíjení schopnosti pravdivého vyjádření tanečním pohybem. Obě

metody ve svém výsledku rozvíjí práci s technikou pohybu, s prostorem, s hudební předlohou a podporují nejen individuální projev, ale také vzájemné vztahy s ostatními dětmi tzn., že vedou k vyjádření svých osobních pocitů sám k sobě i k jinému jedinci či ke skupině. Oba přístupy (tradiční i alternativní) se mohou v různých stupních prolínat a podporovat.

Výběr témat, materiálu

- Výběr témat pro taneční zpracování závisí na věku a fyzických i psychických schopnostech žáka i celé skupiny. Tzn., že v každém případě by téma mělo odpovídat psychické i taneční vyspělosti žáků. U mladších žáků vybíráme témata, která znají ze světa, který je jim blízký – roční období, příroda i vzájemné vztahy, kterým rozumí. Je vhodné volit téma, které je pozitivně naladěné.
- U starších žáků můžeme volit náměty více abstraktní - navození různých pocitů či situací a jejich prožívání, složitější jevy společenské. Námětem může být cokoli, co nás v našem životě obklopuje. Můžeme se obrátit i do historie a to jak taneční tak i do historie lidstva - ke zvykům či rituálům apod. V každém případě musí žáci zvolenému tématu i zvolené hudební předloze rozumět.

Výrazové prostředky – kdy a jak je používat

Volba výrazových prostředků je v tanečním umění velmi specifická. Každá taneční technika či směr má své výrazové prostředky, které je nutno respektovat i při vytváření choreografie. A to tak, aby byla podpořena myšlenka při tvorbě umělecké výpovědi. Práce s pohybem, jeho tempem a dynamikou, prostorovým řešením, vzájemným vnímáním a kontaktem tanečníků, porozumění hudební předloze, to vše vytváří určité umělecké sdělení či uměleckou výpověď, která by měla být tanečníkům i divákům srozumitelná.

Jak motivovat žáky

Jednou ze základních motivací je pestrost ve výuce – novost činností a nové situace ve vyučovacích hodinách, která navodí aktivní činnost a tím i uspokojení z vykonané práce. Velkou motivací je přirozená soutěživost – účast na přehlídkách či soutěžích a zvláště získaný úspěch. Tady je třeba velmi

citlivě dbát na důsledky. Úspěch by neměl vést k pocitu, že už nemusím na sobě pracovat a neúspěch by neměl být podnětem k určité frustraci a pocitu, že odvedená práce byla k ničemu. Zde by měl být pedagog velmi citlivým a danou situaci by měl všem zúčastněným srozumitelně vysvětlit a vyvodit patřičné důsledky, a to jak pro svou práci, tak i pro práci žáků.

Možnou a vhodnou motivací je i návštěva tanečního představení, následně jeho rozbor a vyjádření pocitů, které žáci při shlédnutí cítili či vnímali. Je důležité o viděném mluvit a učit se slovně vyjádřit svůj názor, případně v diskuzi obhájit svůj postoj. Společné prožité zážitky zároveň stmelují kolektiv a upevňují vztah pedagoga a žáků.

Soutěže a přehlídky

- v pravidelných tříletých cyklech je vyhlášena MŠMT soutěžní přehlídka pro TO ZUŠ
- každoročně NIPOS ARTAMA Praha - www.nipos-mk.cz
- Tancesse www.tancesse.cz
- různé regionální přehlídky např. Tanfest Jaroměř, Pardubická arabeska www.pardubicka-arabeska.webgaeden.cz apod.

Možnosti dalšího vzdělávání

- AMU Praha, JAMU Brno - www.msmt.cz, CCV, NIDV
- Check Point Art o.p.s. Praha - www.checkpointart.eu
- SE.S.TA centrum choreografického rozvoje Praha – www.se-s-ta.cz
- Konzervatoř Duncan Centre Praha - www.duncanct.cz
- aktuální nabídky různých kurzů a seminářů (nabídky chodí e- mailem přímo na školy)

Doporučená literatura:

Kröschlová Jarmila – Nauka o pohybu

Jeřábková Jarmila – Taneční průprava

Záděrová-Kytýřová Markéta – Taneční gymnastika

Kurková Libuše – Tanec a hudba

Rellichová Ludmila – Taneční tvorba pro děti a s dětmi

Švandová Lenka – Taneční výchova pro předškolní věk

Lössl Jiří – Rytmická, pohybová a taneční výchova nejmladšího žactva

Pásková Olga, Ždichyncová Věra – Základy klasického tance

Bazarovová N., Mejová V. - Abeceda klasického tance

Vaganovová A. J. - Základy klasického tance

Bonuš František – Lidové tance

Drdácký František – Lidové tance

Kröschlová Eva – Dobové tance 16. až 19.století

Blažíčková Eva – Metodika a didaktika taneční výchovy

Mlíkovská J. - O choreografii – Výklady a etudy

Blažíčková E., Petišková L., Vangeli N. - Čítanka světové choreografie 20. století

Poznámka: Inspiraci pro návaznost učiva je možné čerpat i z bývalých učebních osnov MŠMT.